

נושא: ועדת היגוי מס' 1 – "מסגרת חשיבה": גיבוש הנחיות תכנון לילדים צעירים ומשפחותיהם

מועד הישיבה: 3.11.2019

מועד הפצת הסיכום: 27.11.2019

מהלך הישיבה – עיקרי הדברים (מצ"ב מצגת מלווה)

- יו"ר ועדת ההיגוי, גנאדי קמנצקי ונציגת קרן ברנרד ון ליר, דניאלה בן עטר, ברכו את המשתתפים והדגישו את חשיבות התכנון לילדים צעירים ומשפחותיהם בישראל, על רקע המגמה העולמית להתערב בתכנון עבור השנים המשמעותיות ביותר להתפתחות.
- ר' הקליניקה האורבנית, ד"ר אמילי סילברמן, הציגה את הפעילות שנעשתה עד כה בישראל בגיבוש קורסים אקדמיים בנושא תכנון לילדים צעירים ומשפחותיהם ובהשקת רשת עמיתים ללמידה בין רשויות מקומיות, לרבות עריכת פיילוטס מעשיים בבאר שבע, אלעד, אום אל פחם וירושלים.
- ר' מכון SEED להתפתחות רגשית בינקות, ד"ר דנה שי, הציגה את הרקע המחקרי לנושא חשיבות התפתחות הילד מבחינה קוגניטיבית ורגשית ואת האחריות של מקבלי החלטות על יצירת סביבות עירוניות התורמות לקשר בין הילד להורים וליתר המטפלים בו ולהתפתחות הילד.
- ראשי הצוות, תמי גבריאלי וגידו סגל, הציגו את תכנית העבודה וטיוטת עקרונות התכנון, כבסיס לעבודת הועדה לגיבוש הנחיות. חברי הועדה הוזמנו להיות שגרירים של הרעיונות שידונו בוועדת ההיגוי, וכן להעביר התייחסויות מפורטות לחומרים אשר הועברו והוצגו.

עיקרי התייחסות המשתתפים:

- נציגת מינהל התכנון, מאיה טופול, העירה כי לדעתה יש להרחיב את ההתייחסות מהקשר בין ההורה והילד, לשילוב הממשק בין תכנון מרחבים למשפחות ובין תכנון לאוכלוסיות נוספות כגון אוכלוסיית הזקנים. הוצע לבחון רעיונות לשילוב בין שירותי ציבור המיועדים לילדים ולזקנים וכן לשיפור האינטראקציה בין ילדים בני גילאים שונים.
- האדריכל מוסטפא אבו רומי העיר כי לדעתו האתגר המרכזי הוא איזון בין הנחיות שונות ולעיתים סותרות של גופים שונים, וכן בין ערכים שונים ומנוגדים (למשל: בטיחות מול יצירת עניין).
- נציגת משרד הבריאות, שושי גולדברג, העירה כי יש לתת דגש על פרישה ותכנון של מוקדי טיפות חלב הנמצאות כיום באחריות הרשויות המקומיות.
- נציג אגף בטיחות במשרד החינוך, רותם זהבי, הציע להציג למשתתפים את תפישת הבטיחות המעודכנת במוסדות החינוך.
- נציגת המועצה לבניה ירוקה, ענת הורוביץ הראל, הציעה לבחון את ההגות של פרנצ'סקו טנוצ'י ואת הפרויקט "עיר ידידותית לילדים" באיטליה. בנוסף, הציעה לשלב התייחסות לתכנון עם ילדים ומשפחות.
- נציגת "בטרם", איילת גבעתי, ביקשה להדגיש את ההתייחסות לבני גילאים 5-9, וכן לשיפור לשלב בתהליך גיבוש הנחיות מערך הסברה משמעותי הן כלפי בעלי תפקידים והן כלפי הורים.
- יועץ התחבורה, אלדד לבל, הציע להדגיש את נושא האמצעים לפיזור ילדים למוסדות החינוך.

- נציגת משרד להגנ"ס, פנינה קפלן, ביקשה להדגיש את נושא ההליכות כנושא מפתח בחיזוק התשתית לקשר בין הילד להורים וליתר המטפלים בו, ולידידות העיר כלפי משפחות עם ילדים. בנוסף, הדגישה את החשיבות של הפצת התובנות מן התהליך לועדות התכנון עוד לפני אישור המסמך על מנת לגייס אותן לתהליך.
- נציגת משרד התחבורה, טופז פלד, העירה כי יש לסגל לתהליך את השפה של "רפואה מונעת" על מנת להבהיר כי תכנון עבור ילדים ומשפחות נועד למנוע את ההשלכות השליליות העתידיות מילדים שגדלו במצבים לא מיטיבים.
- נציגת האגף לחינוך קדם יסודי במשרד החינוך, אורנה פז, הדגישה את החשיבות לשמירה על רצף חינוך/רווחה ובריאות עבור ילדים צעירים עד גיל 6 על מנת לשפר את הקשר בין הילד למקום ולשמור על עקביות בקשר למרחב בו הילד גדל.
- יועץ הנוף, רם אייזנברג, ביקש לשים את הדגש על המגוון הגדול של יכולות הילד המתפתחות, ובין היתר על חושי הראייה, המגע, הטעם וכדומה.
- מנהלת תחום תכניות להתחדשות במשרד השיכון, אסתי כהן ליס, העירה כי קיימים קונפליקטים בין האופן שנתכנן סביבות לילדים בני 0 וילידים בני 9. כך למשל, מעלית תורמת מאוד להורים עם ילדים בעגלה, אך אינה תורמת לעצמאות של ילד בן 7, אשר לא יכול לרדת בעצמו במעלית לחצר הבית. בנוסף, העירה כי טרם ידוע לנו מה השפעות סביבות עירוניות שונות אשר נמצאות בתכנון כיום על התפתחות הילד כגון תכנון תוספות מגורים על רחובות ראשיים. ביקשה לחזק את שונות זו לאורך העבודה.
- מרכז בכיר פרוגרמה וסביבה במשרד השיכון, יצחק מולדבסקי, ביקש להדגיש את החשיבות בהתייחסות גם לנשים בהריון. בנוסף, ביקש לשים דגש על יצירת הנחיות ברורות ואף מספריות אשר יוכלו לשמש פקידים.
- מהנדס עיריית ת"א-יפו, אודי כרמלי, הציע ללמוד מהשינוי המתחולל בעיר ת"א-יפו בעניין זה, במסגרת הטמעת הגישה של תכנון לילדים צעירים במערך העירוני. ביקש לשים דגש על כלי הטמעה ועל הכוונה עירונית-מערכתית ולא רק על תיאוריות וכלי תכנון. כמו כן, הוא הציע להסתכל על התהליך מפרספקטיבה של הזמנת מגוון אוכלוסיות למרחב הציבורי, כאשר ילדים צעירים ומשפחותיהם הם חלק מכלל התושבים בעיר וזכאים להרגיש בנוח במרחב העירוני.
- נציגת עיריית בית שמש, יעל היימן, הציעה להסתכל על תכנון לגיל הרך כהזדמנות לחיבור בין אוכלוסיות שונות, אשר אינן חולקות מרחבים משותפים במסגרת מוסדות החינוך. בנוסף, הציעה לשים דגש מיוחד על מרחב הקניון, הפארק העירוני, בית הכנסת והמתנ"ס וכן להתייחס לניידות של משפחות מרחובות ילדים במרחב הציבורי.
- נציגת הרשות להתחדשות עירונית, נעה זרמון, הציעה לראות בערים פלטפורמות בעלות יכולת לתכלול ותכנון המיטיב עם ילדים צעירים ומשפחותיהם, וכן לאזן בין הנחיות ברורות ובין גמישות.
- הוצע לשים דגש על גמישות נדרשת מצד מוסדות החינוך על מנת להתאים לגמישות המתרחשת בעולמות התעסוקה, כגון למשל גיוון שעות ההגעה למוסדות החינוך לאור שעות העומס בדרכים.
- נציג אגף תכנון ומיפוי במשרד החינוך, יובל דרייר-שילה, הציע לבחון מחדש האם לאמץ את הכותרות המקוריות של עקרונות התכנון, כפי שהופיעו בהנחיות מהודו. בנוסף, הדגיש כי לא נכון לחשוב שתכנון לילדים צעירים מועיל למבוגרים ולהפך וכן כי שיתוף ציבור בתכנון עם ילדים צריך לכלול עקרונות שונים משיתוף ציבור ככלל. כך למשל, לעיתים המנגנון המתאים יהיה למידה משותפת מתוך התערבות בשטח ולא בתהליך התייעצות.

- יו"ר ועדת ההיגוי, גנאדי קמנצקי, הציע להוסיף למסגרת החשיבה כלי תכנון רחבים יותר כגון דיור בר השגה ותמהיל דירות, המאפשרים לילדים מרקע כלכלי מוחלש נגישות לסביבת חיים רצויה. זאת, במטרה להבין כיצד להשתמש ברעיון של תכנון לילדים צעירים ומשפחותיהם על מנת לקדם שינוי משמעותי באופן בו חושבים על המרחב העירוני בכלל.

סיכום ומשימות

- צוות התכנון העביר לחברי ועדת ההיגוי רשימת מסמכי הנחיות בהם הועדה תעסוק בבסיס לדיון במסמך ההנחיות הנוכחי. חברי ועדת ההיגוי התבקשו להעביר הערות/הסתייגויות והצעות בהקדם על מנת שאלה יסקרו בתהליך.
- צוות התכנון עודד את חברי ועדת ההיגוי להעביר הערות פרטניות למסמך המקדים שהועבר.
- ועדת היגוי מס' 2 תערך בתאריך 24.2.2020. זימון מסודר ישלח לחברי ועדת ההיגוי וכן ישלחו בהמשך חומרים מקדימים לדיון. במהלך הישיבה יוקדש זמן להתייחסות חברי הועדה.
- החומרים המלווים את ועדת ההיגוי יעלו לאתר האינטרנט של משרד החינוך בקישור הבא:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Pituach/MipuyVetichnun/ChildrenPlaning.htm>

נספח 1 - רשימת נוכחות (לפי א"ב)

שם פרטי	שם משפחה	תפקיד	ארגון	בעל עניין
אודי	כרמלי	מהנדס העיר	עיריית תל-אביב-יפו	רשויות מקומיות
אורית	נגר	רכזת מיפוי ותכנון מוסדות חינוך	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
אורנה	פז	מנהלת האגף לחינוך קדם יסודי	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
איילת	גבעתי	ר' תחום פיתוח	בטרם	ארגונים חברתיים
אינה	קיסלנקו	מהנדסת העיר	עיריית אלעד	רשויות מקומיות
אלדד	לבל	מתכנן תנועה	אמאב	ועדת/צוות עבודה
אמילי	סילברמן	יועצת אקדמית	הקליניקה האורבנית	ועדת/צוות עבודה
אסף	לייבוויץ'	ע. מנהלת אגף חינוך קדם יסודי	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
אסתי	כהן ליס	מנהלת תחום תכנון תכניות בינוי עירוניות	משרד השיכון והבינוי	רשויות ממשלתיות
גידו	סגל	אדריכל וראש צוות	גבריאלי סגל	ועדת/צוות עבודה
גנאדי	קמנצקי	מנהל אגף בכיר מיפוי ותכנון	משרד החינוך	ועדת/צוות עבודה
דנה	שי	יועצת אקדמית	המכללה האקדמית ת"א-יפו	ועדת/צוות עבודה
דניאלה	בן עטר	נציגת קרן ברנרד ון ליר	קרן ברנרד ון ליר	ועדת/צוות עבודה
הילה	בר-נר	מתכננת ערים	גבריאלי סגל	ועדת/צוות עבודה

ורד	סלומון	אדריכלית משרד השיכון	משרד השיכון והבינוי	רשויות ממשלתיות
טופז	פלד	מנהלת אגף הנדסת תנועה באגף בכיר תכנון תחבורתי	משרד התחבורה	רשויות ממשלתיות
טל	כהנא	ראש תחום מתקני משחקים	מכון התקנים	רשויות ממשלתיות
יובל	דרייר-שילה	מתכנן, אגף מיפוי ותכנון	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
יעל	היימן	אדריכלית העיר	עיריית בית שמש	רשויות מקומיות
יצחק	מולדובסקי	מרכז בכיר פרוגרמה וסביבה	משרד השיכון והבינוי	רשויות ממשלתיות
ירון	צלניק	אדריכל נוף	רם אייזנברג עיצוב סביבה	ועדת/צוות עבודה
מאיה	טופול	אגף בכיר, תכנון אסטרטגי	מינהל התכנון	רשויות ממשלתיות
מוסטפא	אבו רומי	אדריכל מומחה לתכנון מוסדות חינוך	עצמאי, מומחה לנושא מעונות ומוסדות חינוך	עצמאי
מרק	רנדר	מתכנן תנועה	אמאב	ועדת/צוות עבודה
נועה	זרמון	מנהלת תחום תכנון פרויקטים מיוחדים, הרשות להתחדשות עירונית	משרד השיכון והבינוי	רשויות ממשלתיות
נר	כספי	אדריכל מנהל אגף התכנון	משרד הבריאות	רשויות ממשלתיות
ענת	הורוביץ-הראל	חוקרת בכירה	המועצה הישראלית לבניה ירוקה	ארגונים חברתיים
פנינה	פרל-קפלן	ממונה על תכנון סביבתי, אגף תכנון סביבתי ובניה ירוקה	המשרד להגנת הסביבה	רשויות ממשלתיות
רועי	לביא	אדריכל העיר	עיריית באר שבע	רשויות מקומיות
רותם	זהבי	מנהל אגף בטיחות סביבתית במוסדות חינוך	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
רותם	שפיגלר	ע. מהנדסת העיר בית שמש	עיריית בית שמש	רשויות מקומיות
רם	נהרי	מתכנן מחוז הדרום	משרד החינוך	רשויות ממשלתיות
רם	אייזנברג	אדריכל נוף	רם אייזנברג עיצוב סביבה	ועדת/צוות עבודה
שושי	גולדברג	א. תכנית 1,000 ימים ראשונים	משרד הבריאות	רשויות ממשלתיות
תמי	גבריאלי	מתכננת וראש צוות	גבריאלי סגל	ועדת/צוות עבודה